

5.2.2021

SISÄMINISTERIÖLLE

Sisäministeriön lausuntopyyntö 7.1.2021 (SMDno-2019-2239)

ARPAJAISLAIN UUDISTAMINEN

Sisäministeriö on asettanut 31.1.2020 arpajaislain rahapelitoimintaa koskevan sääntelyn uudistamista koskevan hankkeen (SM051:00/2019). Hankkeen tavoitteena on pääministeri Marinin hallitusohjelman mukaisesti selvittää arpajaislain uudistamistarpeita erityisesti rahapelaamisesta aiheutuvien haittojen ehkäisyn ja vähentämisen edelleen tehostamiseksi. Sisäministeriö on 7.1.2021 lähettänyt lausuntokierrokselle hallituksen esitysluonnoksen arpajaislain uudistamisesta.

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry:ltä (jäljempänä MaRa) on pyydetty asiasta lausuntoa. MaRa toteaa lausuntonaan seuraavaa:

1. Hajasijoitettuja rahapeliautomaatteja koskeva sääntely

1.1 Rahapeliautomaattien hajasijoitusjärjestelmän säilyttäminen tärkeää

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan, että esitykseen ei sisälly ehdotusta nykyisenkaltaisen raha-automaattien hajasijoitusjärjestelmästä luopumiseksi. Hajasijoitettujen raha-automaattien pakollista tunnistautumista koskeva aiempi arpajaislain muutos tulee voimaan vuoden 2022 alusta lukien. Veikkaus Oy on ilmoittanut aikaistavansa pakollisen tunnistautumisen käyttööntöön siten, että pakollista tunnistautumista edellytetään jo vuoden 2021 alusta. Pakollisella tunnistautumisella ja siihen liittyvillä asetettavilla pelaamista koskevilla rajoituksilla on rahapelihaittoja ehkäisevää ja vähentävää vaikutusta.

MaRa pitää hajasijoitusjärjestelmän säilyttämistä erittäin kannatettavana. Rahapeliautomaateista saatavat korvaukset Veikkaus Oy:ltä muodostavat ravintola- ja liikenneasemasektorin yrityksille tärkeän ja merkittävän tuloerän. Peliautomaateista saatavia tuloja ei voi korvata muilla tuloilla.

Rahapeliautomaattien määrä on Veikkauksen uusien myyntipaikkakriteerien perusteella supistunut merkittävästi. Vuonna 2019 hajasijoitettuja ra-

happeliautomaatteja oli noin 18.500 kappaletta ja vuoden 2021 alussa rahapeliautomaatteja on enää 10.500 kappaletta. Myyntipaikkakohtaista peliautomaattien enimmäismäärää on vähennetty 15:sta ensin seitsemään ja tämän jälkeen neljään.

MaRa toteaa, että rahapeliautomaatilla pelaamisessa on suurilta osin kysymys satunnaispelaamisesta. Rahapelihaittoja voidaan vähentää pelaajan pakollisen tunnistautumisen mahdollistavilla pelaamisen hallinnan välineillä, tehokkaalla ikärajavallonnalla ja arpajaislakiin uutena asiana säädettävällä omavalvonnalla.

Hajasijoitusjärjestelmää tulee ylläpitää ja kehittää niin, ettei kontrolloimattoman, ulkomaisilla rahapelisivustoilla tapahtuvan uhkapelaamisen kiinnostavuus suomalaisille kuluttajille lisääntynyt. Ulkomaiset rahapelisivustot kilpailevat raha-automaattipelaamisen kanssa.

1.2 Rahapeliautomaatilla pelaaminen suurilta osin satunnaispelaamista

MaRa toteaa, että rahapeliautomaatilla pelaamisessa on suurilta osin kysymys satunnaispelaamisesta. Moni asiakas pelaa rahapeliautomaattia silloin tällöin ostoskäynnin aikana tai ajanvietteenä ravintolassa tai liikenneasemalla asioitaessa.

Satunnaispelaajien määrä on merkittävä. Fyysisiä rahapeliautomaatteja on Veikkauksen Taloustutkimuksella vuonna 2020 teettämien Omnibus/Catibus –kyselyiden perusteella viimeksi kuluneen viikon aikana pelannut noin yhdeksän prosenttia vastaajista. Kun kyselyn tulokset suhteutetaan koko väestön tasolle, kyse on yli 350.000 viikoittaisesta pelaajasta. Viimeisen kuukauden aikana pelanneita on noin seitsemäntoista prosenttia eli yli 650 000 pelaajaa.

Samoista kyselyistä selviää myös, että ongelmallisen paljon peliautomaatteja pelaavien määrä on pelaajamäärään verrattuna suhteellisen pieni. Vuonna 2020 1,6 % vastaajista on kertonut, että joko hän itse tai samassa taloudessa asuva pelaa ongelmallisen paljon peliautomaatteja. Vuonna 2019 vastaava luku oli 1,8 %. Väestötasolla lukumäärä on noin 60.000 pelaajaa. Peliautomaattien ongelmapelaamista on seurattu yli 20 vuoden ajan ja 2000-luvun tasosta ongelmapelaamisen määrä on vähentynyt.

MaRan lausunnossa olevat luvut perustuvat tammikuussa 2021 Veikkaukselta saatuun tuoreeseen yhteenvetoon kyselyiden tuloksista.

Rahapeliautomaatteja koskevaa sääntelyä kehitettäessä on tärkeä huolehtia siitä, ettei kontrolloimattoman, ulkomaisilla rahapelisivustoilla tapahtuvan uhkapelaamisen kiinnostavuus suomalaisille kuluttajille lisääntynyt. Ulkomaiset rahapelisivustot kilpailevat raha-automaattipelaamisen kanssa. Ulkomaisia palveluntarjoajia ei koske Suomessa harjoitettua vastuullista rahapelitoimintaa koskevat säännöt ja toimintaperiaatteet. Ulkomaisilla rahapelisivustoilla pelattaessa rahapeleistä saatavat tulot virtaavat ulkomaille, mutta rahapelaamisen haitat jäävät Suomeen.

1.3 Pakollinen tunnistautuminen mahdollistaa uudet pelaamisen hallinnan välineet

Veikkaus on vuoden 2021 alussa siirtynyt aikaistetusti tunnistettuun pelaamiseen rahapeliautomaattipelaamisessa. Pelaaja voi jatkossa tunnistautua peliautomaatilla Veikkauskortilla, Veikkaustiliin yhdistetyllä debit/credit-kortilla tai Veikkaussovelluksella.

Tunnistautuneena pelaaminen mahdollistaa kattavien pelaamisen hallinnan välineiden tarjoamisen asiakkaille. Tunnistautumisen käyttöönoton yhteydessä on otettu käyttöön myös pelirajat, aikamuistuttajat ja pelikiellot. Tunnistautuneena pelaamisessa pelaaja pystyy omalta pelitililtä myös aiempaa paremmin seuraamaan omaa pelaamistaan.

1.4 Rahapeliautomaattien valvonta pelipisteessä

Vastuullisessa rahapelaamisessa myös ikärajavaltvonnan on oltava tehokasta. Rahapelaamista valvotaan myyntipaikoissa lainsäädännön ja Veikkauksen ohjeisen mukaisesti. Siirtyminen tunnistettuun pelaamiseen helpottaa myös ikärajavaltvontaa. Ehdotettu omavalvontasuunnitelman laatimisvelvoite rahapeliautomaatin sijoituspaikkaan tehostaa entisestään rahapelaamisen valvontaa. Omavalvontasuunnitelmaa käsitellään lausunnon kohdassa 5.

Arpajaislain raha-automaatteja koskevaa erityissäännöstä (16 §) ehdotetaan täydennettäväksi säännöksellä, jonka mukaan raha-automaatit tulee sijoittaa siten, että niillä pelaamista voidaan esteettömästi valvoa.

MaRa toteaa, että ehdotettava täydennys ei muuta käytännön tilannetta rahapeliautomaattien sijoituspaikoissa, koska esteetön valvonta on huomioitu jo Veikkauksen myyntipaikkaa koskevissa kriteereissä. Voimassa olevien myyntipaikkakriteerien mukaan rahapeli sijoitetaan vain sisätiloihin sellaiseen paikkaan, jossa pelaamista voidaan valvoa. Myyntipaikan henkilöstöllä on oltava esteetön näköyhteys raha-automaatille sovitusta valvontapistteestä. MaRalla ei ole huomautettavaa lisäykseen.

1.5 Rahapeliautomaatteja koskeva omavalvontasuunnitelma

Ehdotuksen mukaan Veikkauksen lisäksi myös rahapeliautomaatteja tiloissa pitävä yritys olisi velvollinen laatimaan omavalvontasuunnitelman (uusi 16 a §).

Rahapeliautomaattien pelipisteen haltijan olisi laadittava kirjallinen suunnitelma toimintansa lainmukaisuuden ja Veikkaus Oy:n laatiman suunnitelman noudattamisen varmistamiseksi, noudatettava sitä ja pidettävä sen toteuttamisesta kirjaa. Suunnitelma olisi pidettävä ajan tasalla ja pelipisteen haltijan olisi huolehdittava siitä, että valvontaan osallistuva henkilökunta tuntee tässä laissa säädetyt ja suunnitelmassa määrätyt velvoitteensa.

Oma- ja valvontasuunnitelmassa tulee kuvata laissa säädetyt velvoitteet, niiden käytännön toteuttamiseen liittyvät riskit, miten velvoitteiden noudattamista seurataan ja miten havaitut puutteellisuudet korjataan. Sisäministeriön asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä oma- ja valvontasuunnitelmien laatimisesta sekä sen sisällöstä ja toteuttamisesta.

Lakiehdotuksen perustelujen mukaan pelipisteiden haltijaa koskevalla oma- ja valvontasuunnitelmalla pyritäisiin varmistamaan, että pelipisteen haltijalla on riittävät ja oikeat tiedot toimintaansa liittyvistä lain mukaisista velvoitteista ja niiden käytännön toteuttamiseen liittyvistä riskeistä. Toimintaympäristöt vaihtelevat ja riskejä on syytä arvioida kunkin ympäristön erityiset piirteet huomioiden.

MaRa katsoo, että oma- ja valvontasuunnitelman laatimista koskeva velvoite antaa hyviä välineitä lainmukaisen ja vastuullisen rahapelaamisen toteutumiseen ja henkilökunnan osaamisen varmistamiseen. Tällä hetkellä Veikkauksen kumppaniyritykset ovat noudattaneet ja toimineet Veikkauksen ohjeiden mukaisesti ja nyt käytännössä ohjeiden noudattaminen siirtyy lainsäädännön edellyttämäksi oma- ja valvonnaksi.

MaRa toteaa, että oma- ja valvontasuunnitelman toimivuuden varmistamiseksi on tärkeää, että oma- ja valvontaa koskevista käytännön asioista ja yksityiskohdista keskustellaan yhdessä viranomaisien, Veikkauksen ja kumppaniyrityksiä edustavien järjestöjen kanssa (MaRa ja PTY). MaRalla ja sen jäsenyrityksillä on jo ennestään paljon osaamista alkoholi-, tupakka- ja elintarvikelainsäädäntöön liittyvästä oma- ja valvonnasta (ks. alla).

Anniskelun oma- ja valvonta

Alkoholilaki edellyttää oma- ja valvontasuunnitelman laatimista anniskelu- ja vähittäismyyntipaikkaan. Valvira ja aluehallintovirastot ovat yhteistyössä elinkeinon kanssa laatineet anniskelun oma- ja valvontasuunnitelman tekemistä varten lomakkeen, jonka huolellisella täyttämällä ja päivittämisellä luvanhaltija voi toteuttaa oma- ja valvontasuunnitelmalle asetetut velvoitteet. Anniskelun oma- ja valvontaan liittyviä ajankohtaisia asioita käsitellään myös MaRa ry:n ja Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen (MaRa ry:n ja Valvira) aloitteesta koolle kutsutussa anniskeluelinkeinotoimijoiden ja alkoholiviranomaisten yhteisessä anniskeluasioiden yhteistyöryhmässä.

Tupakkalain oma- ja valvonta

Tupakkalain nojalla ikärajoitettuja tuotteita myyvien tulee laatia myös oma- ja valvontasuunnitelma. MaRa on laatinut ravintoloille mallin ravintolaan laadittavasta oma- ja valvontasuunnitelmasta.

Elintarvikeoma- ja valvonta

Elintarvikehuoneistoihin on laadittava elintarvikelain edellyttämä elintarvikeoma- ja valvonta. MaRan laatima oma- ja valvontaohje on kansallinen hyvän käytännön ohje ravintola-alalle. Evira on arvioinut ohjeen ja todennut sen täyttävän hyvän käytännön ohjeelle asetetut

vaatimukset. Jos ravintola on ottanut ohjeen osaksi omavalvontaansa, elintarvikevalvojan tulee ottaa se huomioon valvonnassa.

1.6 Rahapeliautomaattien sijoittelu

Arpajaislain 16 §:ään ehdotetaan lisättäväksi 2 momentti, joka sisältäisi velvoitteen suunnitella rahapeliautomaattien sijoittelua ja käyttämistä koskevat periaatteet siten, että pelaamisesta aiheutuvat taloudelliset, sosiaaliset ja terveydelliset haitat olisivat mahdollisimman vähäisiä. Sijoittelussa olisi otettava lisäksi erityisesti huomioon rahapelaamisen haitat alaikäisille ja haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille.

MaRa toteaa, että rahapeliautomaattien määrä on Veikkauksen uusien myyntipaikkakriteerien perusteella supistunut merkittävästi. Vuonna 2019 hajasijoitettuja rahapeliautomaatteja oli noin 18.500 kappaletta ja vuoden 2021 alussa peliautomaatteja on enää 10.500 kappaletta. Veikkaus on pienentänyt peliautomaattien myyntipaikkakohtaista enimmäismäärää 15:sta ensin seitsemään ja tämän jälkeen neljään.

Veikkauksen myyntipaikkakriteerit asettavat vaatimukset myyntipaikan soveltuvuudelle pelimyynnissä toimimiseen ja asiamiesoikeuksien myöntämiseen. Veikkauksen peliautomaattien sijoittelua ohjaavat ensi sijassa liiketaloudelliset perusteet. Veikkaus tekee kaikki sijoituspäätökset huolellisen kokonaisarviointin perusteella. Ohjaavina tekijöinä toimivat peliautomaattien kokonaismäärä ja myyntipaikkatyypeittäin määritellyt peliautomaattien enimmäismäärät sekä kumppanien tasapuolinen kohtelu. Huomioon otetaan myyntipaikan asiakasvirrat, asiakasrakenne ja aukioloajat. Veikkaus ei sijoita peliautomaatteja liiketiloihin, joiden asiakaskunta pääasiallisesti muodostuu alaikäisistä. Tilojen on oltava riittävän kokoiset ja niiden on mahdollistettava asianmukainen valvonta. Myyntipaikan henkilöstöllä on oltava esteetön näköyhteys raha-automaatille sovitusta valvontapisteestä. Henkilöstön määrällä ja osaamisella on merkitystä pelien sijoittelussa.

MaRa pitää tärkeänä, että Veikkaus voi nykyisiä myyntipaikkakriteerejä vastaavasti ja kokonaisharkintaa käyttäen sijoittaa peliautomaatteja sinne missä on palveluita ja asiakasvirtoja. Kumppaniyityksiä tulee kohdella yhdenvertaisesti riippumatta siitä missä myyntipaikka sijaitsee. Myyntipaikan sijainti ei voi olla perustelu jättää myyntipaikkaa ilman rahapeliautomaattia. Veikkauksen myyntipaikkakriteereissä on huomioitu peliautomaattien tehokkaan valvonnan toteutuminen ja haittojen ehkäisy.

1.7 Hajasijoitetuilla rahapeliautomaateilla on iso merkitys liikenneasemille ja ravintoloille

Hajasijoitettuja rahapeliautomaatteja on tällä hetkellä yli 1700 ravintolassa ja noin 700 liikenneasemalla. Reilun vuoden aikana määrä on vähentynyt yli tuhannella myyntipaikalla. Kumppaniyitysten tiloissa peliautomaattien määrä on myös vähentynyt, kun Veikkaus on vähentänyt peliautomaattien myyntipaikkakohtaista enimmäismäärää 4:ään.

Rahapeliautomaateista saatavat korvaukset Veikkaus Oy:ltä muodostavat ravintola- ja liikenneasemasektorin yrityksille tärkeän ja merkittävän tuloerän. Peliautomaateista saatavia tuloja ei voi korvata muilla tuloilla.

Vuonna 2019 kumppaniyrityksille maksettavat korvaukset olivat noin 80 miljoonaa euroa. Rahapeliautomaattien määrän vähentäminen 18.500:sta ja 10.500:een ja tunnistautuneeseen pelaamiseen siirtyminen vuoden 2021 alussa tulee laskemaan kumppaniyrityksille maksettavia korvauksia merkittävästi. Veikkauksen arvioiden mukaan kumppaniyrityksille maksettavat korvaukset pienentyvät toimenpiteiden seurauksena jopa 50 miljoonalla eurolla. **MaRa pitää arviota erittäin huolestuttavana, koska peliautomaateista saatavien tulojen pienentyminen vaikuttaa negatiivisesti kumppaniyritysten liiketoimintaan, palvelujen tarjontaan ja mahdollisuuksien työllistää.**

Peliautomaateista saatavilla tuloilla turvataan osaltaan monimuotoiset palvelut eri puolella Suomea. Sijoituspaikkakorvauksilla on ratkaiseva merkitys varsinkin syrjäseutujen ja pienten paikkakuntien yrityksille, työpaikoille ja palveluiden säilymiselle. Esimerkiksi pienten paikkakuntien liikenneasemat ovat alueellaan merkittäviä työllistäjiä ja verotuloja tuottavia palvelukeskittymiä, joista asiakkaat saavat kaikki arjen palvelunsa. Jos peliautomaatteja ei olisi tai satunnaispelaamista vaikeutettaisiin, yritykset joutuisivat vähentämään työpaikkoja tai karsimaan palvelujaan.

2. Huvipuistoissa olevien pelilaitteiden ja -automaattien palkinnot

Arpajaislain 56 § 1 momentin nojalla huvipuistot saivat pitää maksua vastaan yleisön käytettävänä ennen 1 päivää kesäkuuta 1970 hankittuja peliautomaatteja ja pelilaitteita, joissa voiton voi saada tavarana, muuna rahanarvoisena etuutena taikka niihin vaihdettavissa olevina pelimerkkeinä. Muu rahanarvoinen etuus voi olla esimerkiksi lahjakortti. Huvipuistoissa voi tämän lisäksi olla yleisön käytettävänä myös muita peliautomaatteja ja laitteita, joista voi voittaa palkinnoksi tavaraa. Näissä laitteissa voiton saaminen perustuu usein pelkästään sattumaan, mutta peliautomaatit ja pelilaitteet voivat olla sellaisia, joissa voiton saamisen edellytyksenä voi olla jossain määrin myös taito (HE 197/1999). 56 §:n 2 momentissa säädetään, että peliautomaatista tai pelilaitteesta saatavan voiton enimmäisarvo on 35 euroa.

Huvipuistoissa on ollut vuosikymmenten ajan pelilaitteita ja – automaatteja, joista huvipuistokävijä voi sattumaan perustuen voittaa erilaisia palkintoja. Arpajaislain 56 §:n 2 momentissa säädetty voiton enimmäisarvo on määritetty noin 20 vuotta sitten. Voiton rahamäärää ei ole tarkistettu, vaikka rahan arvo on muuttunut merkittävästi tässä ajassa inflaation takia. Indeksillä tarkistettu arvo olisi noin 45 euroa, jos tarkastelujakso on 1.1.2002 (indeksi pisteluku 1548) – 31.12.2020 (indeksin pisteluku 1980).

Huvipuistopelien kiinnostavuus perustuu hauskanpidon lisäksi siihen, että asiakas voi pienempien voittojen lisäksi hyvällä tuurilla voittaa myös arvokkaamman palkinnon. Huvipuistotoimintaan oleellisesti liittyvien peli-

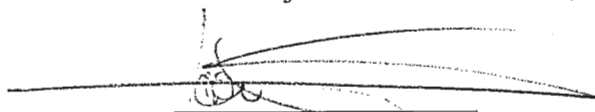
toimintojen kehittäminen ja niiden pitäminen asiakkaille mielenkiintoisena on vuosi vuodelta käynyt vaikeammaksi arpajaislaissa säädetyn maksimi-voiton arvon jäädessä jälkeen kiinnostavien pääpalkintojen arvosta. Tilannetta parantaisi arpajaislain 56 §:n 2 momentissa säädetyn maksimiarvon nostaminen ja se, että kaikista huvipuiston pelilaitteista ja automaateista voisi saada palkintona myös rahanarvoisen etuuden. Tällaisia olisivat esimerkiksi pääsyliput/rannekkeet huvipuistoon ja laiteajeluihin sekä muut matkailu- ja ravintolapalveluihin käyvät lahjakortit.

Edellä todetun perusteella MaRa esittää, että 56 §:ssä mainittua voiton maksiarvoa nostetaan 100–150 euroon ja että pelilaitteista ja automaateista voi saada voitoksi myös muun rahanarvoisen etuuden. Maksimiarvon tarkistaminen on tarpeellista, jotta palkintona voisi olla myös huvipuistokävijöille mielekkäitä pääpalkintoja. Huvipuistopelien pelaaminen on hauskanpitoa eikä mahdollisuus hyvällä tuurilla voitettaviin arvokkaampiin pääpalkintoihin muuta pelaamisen luonnetta toiseksi.

Kunnioittavasti,

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Lisätietoja lakimies Kai Massa, 09-6220 2047, kai.massa@mara.fi

Timo Lappi
toimitusjohtaja

Veli-Matti Aittoniemi
varatoimitusjohtaja

Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry on matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajan palvelu-alojen elinkeino- ja työmarkkinajärjestö. MaRa edustaa hotelleja, kylpylöitä, viikko-osakeyrityksiä, leirintäalueita, kongresseja, messuja ja tapahtuma-alan yrityksiä, ravintoloita, catering-yrityksiä, eines- ja valmistuskeittiöitä, kahviloita, pubeja, yökerhoja, liikenneasemia, huvi-, teema- ja elämyspuistoja, keilahalleja, festivaaleja ja konserttitapahtumia, ohjelmalveluyrityksiä, luontomatkaileyrityksiä, hiihtokeskuksia sekä matkailun markkinointi- ja välityspalveluita tarjoavia yrityksiä. MaRassa on 2 800 jäsentä, joilla on 7 700 toimipaikkaa. MaRan jäsenyritykset työllistävät noin 70 000 henkilöä.